

1 Asia

1. Jatkoselvitykseen ryhtyminen yrityskaupassa DAVA Foods Holding A/S / Muna Foods Oy.

2 Asian vireilletulo

2. Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on 7.7.2014 ilmoitettu järjestely, jossa Munakunta siirtää koko liiketoimintansa perustettavaan yhtiöön Muna Foods Oy:hyn ja DAVA Foods Holding A/S ostaa 50 prosenttia Muna Foods Oy:n osakekannasta. Järjestelyn jälkeen DAVA Foods Holding A/S:llä on yksinomainen määräysvalta Muna Foods Oy:ssä.

3 Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

3. **DAVA Foods Holding A/S** ("DAVA") on Danish Agro -konserniin kuuluva holdingyhtiö, joka toimii emoyhtiönä HEDEGAARD foods A/S:lle, Eggs Po-sure A/S:lle ja Svenska Lantägg AB:lle, jotka toimivat kananmunien ja kananmunajalosteiden tuotannossa, pakkauksessa ja jakelussa pääasiassa Ruotsissa ja Tanskassa.
4. **Muna Foods Oy** ("Muna Foods") on yrityskauppaa varten perustettu yhtiö, jolle Munakunnan toiminta siirretään.
5. **Munakunta** on noin 150 tuottajan omistama tuottajaosuuskunta. Munakunta toimii kananmunien hankinnassa, kuorimunien pakkauksessa ja jakelussa sekä kananmunajalosteiden ja siipikarjatuotantoon liittyvien tarvikkeiden valmistuksessa ja myynnissä. Munakunnalla on Suomessa kaksi kananmunanpakkaamoja sekä kananmunanjalostetehdas. Lisäksi Munakunta omistaa Tallinnassa toimivan OÜ Eesti Munatooted jalostetehtaan.

4 Kilpailuoikeudellinen arviointi

6. Tässä päätöksessä esitetyt Kilpailu- ja kuluttajaviraston kannanotot ovat alustavia, eivätkä ne myöskään muodosta tyhjentävää luetteloja mahdollisista kilpailuongelmista. Tässä päätöksessä ei ole tarvetta ottaa lopullista kantaa relevanttien hyödykemarkkinoiden tai maantieteellisten markkinoiden määrittelyyn.

4.1 Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn

7. Danish Agro -konsernin liikevaihto vuonna 2013 oli noin 3 373 miljoonaa euroa, josta [yli 20]¹ miljoonaa euroa kertyi Suomesta. Munakunta-konsernin liikevaihto vuonna 2013 oli noin 53 miljoonaa euroa, ja siitä noin

¹ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto tai tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

[yli 20] miljoonaa euroa kertyi Suomesta. Koska kilpailulaissa määritellyt liikevaihtorajat ylittyvät, järjestely kuuluu yrityskauppavalvontaa koskevien säännösten soveltamisalaan.

4.2 Relevantit hyödykemarkkinat

8. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan kannalta relevantit hyödykemarkkinat voidaan jakaa seuraaviin markkinoihin:
 - kananmunien hankinta,
 - kuorikananmunien pakkaus ja jakelu,
 - kananmunajalosteet sekä
 - siipikarjatuotantoon liittyvät tarvikkeet.
9. Lisäksi ilmoittaja katsoo, että siipikarjarehun kananrehusegmentti muodostaa läheisen markkinan suhteessa ilmoitettuun yrityskauppaan. Kananrehu on kananmunatuotannossa merkittävä kustannustekijä, ja ilmoittajan arvion mukaan ruokintakustannus muodostaa noin 50–60 % kananmunatuotannon kustannuksista. Ilmoittajan mukaan suurin osa kananmunatuottajista Suomessa käyttää tuotannossaan ns. tiivisteruokintaa, jossa ostettua tiivisterehua, kalkkia sekä omaa tai ostettua viljaa sekoitetaan tilalla rehuksi. Ilmoittajan mukaan kananrehua merkittävämmän siipikarjarehusegmentin muodostaa broilerinrehusegmentti, joka ei kuitenkaan ilmoittajan mukaan ole läheinen markkinasegmentti suhteessa ilmoitettuun yrityskauppaan. KKV:n selvitysten perusteella siipikarjarehun markkinat voidaan alustavasti jaotella käyttötyypeittäin täysrehuihin, tiivisteisiin sekä puolitiivisteisiin. Kananrehun sekä lihasiipikarjan rehun (broilerin- ja kalkkunanrehu) voidaan alustavasti katsoa muodostavan toisistaan erilliset markkinat.

4.3 Relevantit maantieteelliset markkinat

10. Ilmoittajan mukaan tuoreiden kananmunien tuonti Suomeen on vähäistä muun muassa kansallisista salmonellamääräyksistä johtuen ja käytännössä kuorikananmunia tuodaan vain Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta. Suomesta kananmunia viedään muun muassa Ruotsiin, Viroon, Saksaan, Latviaan ja Alankomaihin. Yrityskaupan kannalta relevantteina maantieteellisinä markkinoina voidaan muun muassa edellä mainituista määräyksistä johtuen pitää ilmoittajan mukaan Suomea tai enintään Pohjoismaita.
11. KKV:n selvitysten perusteella kanojen täysrehujen, puolitiivisteiden sekä suurimman osan tiivisteistä osalta relevanttien maantieteellisten markkinoiden voidaan alustavasti katsoa olevan Suomen laajuiset. Tämä johtuu muun muassa kuljetuskustannuksista, rehutehtaiden keskinäisestä sijainnista sekä tuontia rajoittavista salmonellamääräyksistä.

4.4 Markkinoiden koko ja osapuolten asema markkinoilla

12. Ilmoittajan mukaan kananmunien kokonaistuotanto Suomessa vuonna 2013 oli noin 67,5 miljoonaa kiloa, josta Munakunnan tuottajien osuus oli noin [35–45] %. Kananmunien ja kananmunavalmisteiden tuonti Suomeen oli noin 2 miljoonaa kiloa. Ilmoittajan mukaan kaikki Suomessa kuluttajille myydyt tuoreet kuorikananmunat ovat kotimaisia. Kananmunien kokonaisvienti Suomesta vuonna 2013 oli ilmoittajan mukaan noin 11,5 miljoonaa kiloa, josta kuorimunia vietiin noin 7,7 miljoonaa kiloa. Munakunnan osuus kuorimunien viennistä oli ilmoittajan arvion mukaan noin [20–30] %, josta suurin osa oli sen tytäryhtiölle Eesti Munatooted'ille Viroon.
13. Kananmunien pakkaamot myyvät kananmunat tukku- ja vähittäiskauppoihin, suurtalouksiin sekä jalostevalmistukseen. Ilmoittajan käsityksen mukaan vuonna 2013 kananmunia myytiin Suomessa noin 58,4 miljoonaa kiloa ja Munakunnan markkinaosuus oli lähes [30–40] %. Pakkauksen ja jakelun suurimpia toimijoita Munakunnan lisäksi ovat ilmoittajan mukaan Munax Oy (markkinaosuus: [20–30] %), Kieku Oy ([15–25] %), Satamuna Oy ([5–15] %), Farmimuna Oy (alle 5 %) ja Munatukku Nikula Oy (alle 5 %). DAVA toimii kuorimunien pakkauksessa ja jakelussa Tanskassa ja Ruotsissa. DAVA ei toimi tällä segmentillä Suomessa.
14. Kananmunajalosteita ovat ilmoittajan mukaan esimerkiksi nestemäiset kananmunajalosteet, kananmunajauheet ja kuoritut munat ja niitä myydään pääasiassa teollisuuden, leipomoiden ja ravintola-alan käyttöön. Kananmunavalmisteiden kulutus vuonna 2013 Suomessa oli ilmoittajan mukaan noin 7,5 miljoonaa kiloa. Munakunnan markkinaosuus on ilmoittajan arvion mukaan noin [30–40] %. Kananmunajalosteiden valmistuksessa suurimmat markkinatoimijat Munakunnan lisäksi ovat ilmoittajan mukaan Farmimuna (markkinaosuus: [20–30] %), Munax ([5–15] %) sekä Balticovo AS ([1–10] %). DAVA ei ilmoittajan mukaan myy kananmunajalosteita Suomeen.
15. Lisäksi Munakunta harjoittaa siipikarjatuotannon, kuten broileri- ja munatuotannon tarvikkeiden valmistusta ja myyntiä. Munakunnalla on omaa tarviketuotantoa, minkä lisäksi se jälleenmyy kansainvälisiä tuotemerkkejä. Ilmoittajan arvion mukaan tarvikekaupan kokonaisarvo Suomessa vuonna 2013 oli noin 12 miljoonaa euroa, josta Munakunnan osuus oli alle [10–20] %. Mikään Danish Agro -konsernin yrityksistä ei ilmoittajan mukaan toimi siipikarjatuotannon tarvikkeiden valmistuksen ja myynnin markkinoilla.
16. Ilmoittajan mukaan kananrehun kokonaistuotanto Suomessa vuonna 2013 oli lähes 83 000 tonnia, josta täysrehua oli noin 70 % ja rehutiivistettä noin 30 %. Ilmoittajan mukaan Danish Agro -konserni toimii Suomen siipikarjarehumarkkinoiden kananrehusegmentillä Hankkija Oy:n (Suomen Rehu) sekä Vilomix Finland Oy:n kautta, joiden yhteenlaskettu markkinaosuus segmentillä vuonna 2013 oli noin [30–40] %. Munakunta ei ilmoittajan mukaan osta, myy eikä valmista kananrehua. Munakunnalla on vähemmistöomistusosuus (13 %) rehuvalmistaja Rehux Oy:ssä. Munakunnalla ei ole

määräysvaltaa Rehuxissa, mutta sillä on paikka yhtiön hallituksessa. Rehuxin markkinaosuus kananrehusegmentillä on ilmoittajan mukaan noin [10–20] %. Vielä tällä hetkellä markkinoilla toimii myös Raisioagro Oy, jonka markkinaosuudeksi ilmoittaja arvioi noin [40–50] %.

4.5 Yrityskaupan mahdollisten kilpailuvaikutusten alustava arviointi

17. Ilmoittajan mukaan yrityskaupalla haetaan parempaa kilpailukykyä sekä Suomen markkinoilla että laajemmin Pohjoismaiden markkinoilla. Yritysjärjestely muun muassa mahdollistaa Munakunnan munantuottajille mahdollisuuden palvella kansainvälistyvää asiakaskuntaa paremmin sekä pääsyn laajemmille markkinoille. Lisäksi yrityskaupan tavoitteena on saavuttaa synergioita ja kustannus- ja tehokkuushyötyjä.
18. KKV:n selvityksissä ei ole ilmennyt viitteitä siitä, että yrityskauppa aiheuttaisi välittömiä haitallisia vaikutuksia kananmunien hankinnan, kuorikananmunien pakkauksen ja jakelun, kananmunajalosteiden tai siipikarjatuotantoon liittyvien tarvikkeiden markkinoilla. Viraston kuulemat markkinatoimijat ovat kuitenkin esittäneet huolensa kilpailun rajoittumisesta kananrehumarkkinoilla ja sen mahdollisista vaikutuksista kananmunan tuotantoketjun myöhemmissä vaiheissa. Eräät viraston kuulemat markkinatoimijat ovat katsoneet, että Danish Agro -konserni, johon myös Muna Foods tulee kuulumaan, tulee syksystä 2014 lähtien hallitsemaan huomattavan suurta osaa kananrehumarkkinoista. Rehumarkkinoilla toimiva Raisioagro on päättänyt kokonaan lopettaa siipikarjanrehun valmistuksen syyskuun 2014 loppuun mennessä, jolloin kanarehumarkkinoille jää vain kaksi toimijaa, Danish Agro -konserniin kuuluva Hankkija (Suomen Rehu –brändillä) sekä Rehux Oy, josta Danish Agro -konserni nyt kyseessä olevan yrityskaupan jälkeen omistaa vähemmistöosuuden. Markkinatoimijat ovat lausunnoissaan esittäneet huolensa siitä, että kananrehun markkinoiden keskittyminen yritysyhmittymään, joka samalla on myös johtava markkinatoimija kananmunaliiketoiminnassa, on riski markkinoiden toiminnan kannalta. Keskittyminen saattaa johtaa ryhmittymän omien tuottajien suosimiseen esimerkiksi rehun hinnoittelussa ryhmittymän ulkopuolisiin toimijoihin verrattuna, mistä voisi pahimmillaan seurata Munakunnan kilpailijoiden poissulkeutuminen markkinoilta.
19. Viraston selvitysten mukaan alalle tulon kynnys kananrehumarkkinoille voi olla varsin korkea. Saatujen selvitysten mukaan rehuteollisuudessa vaihtaminen eri rehujen tuotannon välillä ei ole lyhyellä aikavälillä mahdollista, jos tuotantolaitoksessa ei ole jo valmiiksi tuotantoa kyseisille rehuille. Tämä johtuu muun muassa rehujen valmistuksessa ja eläinten ruokinnassa ja hoidossa tarvittavan eläinlajispesifisen osaamisen tarpeesta sekä osittain erilaisesta raaka-ainepohjasta. Johtuen eri eläinlajien erilaisesta fysiologiasta, joudutaan joitakin raaka-aineita pitämään erillään ja suunnittelemaan eri rehujen keskinäinen ajojärjestys huolellisesti. Lisäksi jokaiselle lisärehulle tarvitaan siilotilaa sekä raaka-aineiden puolella että valmisrehuvarastois-

sa ja lastauksessa, mistä aiheutuu kustannuksia. Viraston tiedossa ei ole merkittävää alalle tuloa kananrehumarkkinoille lähitulevaisuudessa.

20. KKV:n alustavan arvion mukaan yrityskauppa saattaa aiheuttaa merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia. Yrityskaupan ja Raisioagron markkinoilta poistumisen jälkeen Danish Agrolla tulee olemaan erittäin vahva asema kananrehumarkkinoilla Suomessa. Lisäksi Danish Agrostalla tulee yrityskaupan seurauksena Suomen johtava toimija kananmunan tuotantoketjun myöhemmässä vaiheessa. Myös Danish Agron vähemmistöomistus sen ainoaksi kananrehumarkkinoiden kilpailijaksi jäävässä Rehuxissa voi olla toimivan kilpailun kannalta ongelmallinen.
21. Ottaen huomioon edellä esitetyt kananrehumarkkinoiden tulevaa rakennetta sekä yrityskaupan osapuolten asemaa kananmunan tuotantoketjun markkinoilla koskevat havainnot, Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo, että yrityskaupan kilpailuvaikutuksia on edelleen selvitettävä.

4.6 Johtopäätös

22. Alustavan tarkastelun perusteella yrityskauppa saattaa aiheuttaa haitallisia kilpailuvaikutuksia useilla eri markkinoilla. Tästä syystä on tarpeen selvittää täsmällisemmin relevanttien markkinoiden määrittelyä ja yrityskaupan kilpailuvaikutuksia näillä markkinoilla. Asiassa on aiheellista tutkia yrityskaupan kilpailuvaikutuksia yksityiskohtaisesti jatkoselvityksessä.

5 Ratkaisu

23. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ryhtyy asiassa jatkoselvitykseen, jossa tutkitaan, estääkö käsiteltävänä oleva yrityskauppa kilpailulain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla erityisesti siitä syystä, että sillä luodaan määräävä markkina-asema tai vahvistetaan sitä.

6 Sovelletut säännökset

24. Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24 ja 26 §.

7 Muutoksenhaku

25. Kilpailulain 44 §:n perusteella tähän Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lisätietoja päätöksestä antaa erikoistutkija Keijo Ranta, puhelin 029 505 3365, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi

Ylijohtajan sijainen,
johtaja

Kirsi Leivo

Erikoistutkija

Keijo Ranta